

PAPER DETAILS

TITLE: BIREYSEL - TOPLUMSAL VE SIYASAL BOYUTLARIYLA YABANCILASMA

AUTHORS: Özcan SEZER

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55204>

- Kitabevi, 1994.
- GÖZÜBÜYÜK Şeref, "Yönetimsel Yargı", 10. baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1996.
- GÜVEN Turhan, "Yolsuzlukla Mücadelede Denetimin Rolü" Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:3, Sayı: 13, 1997.
- KENEŞ, Bülent, "Bir Denetim Mekanizması Olarak Ombudsman, Türkiye'deki İhtiyaçlara Ne Kadar Cevap Verebilir" Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:3, Sayı: 13, 1997.
- KUMAŞ Rahmi, "Parlamentonun Boyutları", Çağdaş yayınları, İstanbul, 1984.
- KUYAKSİLALİ, "Devlet Denetleme Kurulu" Türk İdare Dergisi, Yıl:66, Sayı: 405, Aralık 1994.
- KUZU Burhan, "Türk Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat", 4. Baskı, Filiz kitapevi, İstanbul, 1994.
- ONAR Erdal, "Meclis Araştırması", AÜHF yayını; Ankara, 1977.
- ÖZBUDUN Ergun, "Türk Anayasa Hukuku", 4. Baskı, Yetkin yayınları; Ankara, 1995.
- ÖRNEK Acar, "Kamu Yönetimi", 2. Baskı, Meram yayıncılık; İstanbul, 1994.
- PICK Viktor J. , "Ombudsman ve Yönetimde Reform", Amme İdaresi Dergisi; Çev.(Turgay Ergun), Cilt: 19, sayı:4. Aralık- 1986.
- TEMİZEL Zekeriya, "Yurttaşın Yönetime Karşı Korunmasında Bir Başka Denetim Organı Ombudsman", Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:3, Sayı:13, 1997.
- TORTOP Nuri, "Yönetim Biliminin Temel İlkeleri" TODAİE, Ankara, 1990.

Dumlupınar Üniversitesi m f & j g
Sayı: 5 ^ ^ d y

BİREYSEL TOPLUMSAL BOYUTLARIYLA YA

Özcan SEZ

ÖZET

Yabancılaşma günümüz modern toplumların sorunlarından birisidir. Kentleşme, sanayileşme, nüfus artışı, teknolojik gelişmeler, bireysel, toplumsal ve siyasal yapıların değişimi, yabancılaşma kavramı günümüzde de önem kazanmaktadır. Teknolojik gelişmeler aynı zamanda insanı yabancılaştırmaktadır. Bunu sonuçta da toplumda yabancılaşma, anomie ve yabancılaşma olgusu yaşanmaktadır. Bu çalışmada yabancılaşmanın tarihi olanakları, bireysel, toplumsal ve siyasal boyutları incelenmiştir.

ABSTRACT

Alienation is one of the most important problems of modern society. Factors such as urbanization, industrialization, population growth, technological developments, individual, social and political structures, the change of the concept of alienation which is tackled by modern societies, is still keeping its status as an uncertain phenomenon. Advances do cause social and political alienation, affecting the infrastructure and substructure of society. This study examines the history of alienation, its individual, social and political dimensions.

• PPU İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi

as surface end products. According to Erk Kahler "The history of mankind can be written as the history of alienation" Alienation, in this study also be taken into account from its individual, societal and political dimensions.

BİREYSEL, TOPLUMSAL VE SİYASAL BOYUTLARIYLA YABANCILAŞMA

1. YABANCILAŞMA KAVRAMI

Kökeni antik döneme kadar uzanan yabancılaşma olgusu, içinde yaşadığımız dünyada ve çeşitli toplum düzenlerinde insanlığın yaşadığı yaygın bir hastalık olmaya devam etmektedir. Felsefe, sosyoloji, psikoloji, ve iktisadi doktrinde geniş ölçüde ele alınmış olmasına rağmen; kavramsal olarak belirsizlikler içeren "yabancılaşma" olgusu, çözüm bekleyen bir sorun olarak, halen güncelliğini korumaktadır.¹

Yabancılaşma; genel düzeyde bireylerin varolan yapıları (toplumsal kurumlar) bağlı beklentiler, değerler, kurallar ve ilişkilerden uzaklaşmasıdır. Bireysel düzeyde ise, bu süreçlerin, bireylerin denetimden çıktığına ilişkin deneyim, ya da deneyimsel kayıp duygusudur.²

2. YABANCILAŞMANIN TARİHSEL SÜRECİ

Yabancılaşma kavramını sosyo-psikolojik bir olgu olarak birçok düşünür farklı şekillerde ele almış ve yorumlamışlardır. Yabancılaşma kavramı özellikle yeni dünya düzeninin bir kez daha altüst ettiği çağımızda, gündelik dile yerleşen bir kavram olmuştur ve toplumun yabancılaşması, kültürün yabancılaşması, kuşaklar arası yabancılaşma, dinin yabancılaşması, siyasetin yabancılaşması, insanın kendine yabancılaşması ve daha birçok şekilde ifade edile gelmiştir. Bütün bu yabancılaşma şekilleri özellikle sanayi toplumuna geçişle birlikte ortaya çıkmış, 21.yüzyılda küreselleşme olgusuyla birlikte kendini daha çok hissettirmeye başlamıştır. Erich Kahler'e göre ise "İnsanın tarihi insanın yabancılaşmasının tarihi olarak yazılabilir."³

Yabancılaşma kavramını felsefe alanına ilk kez Hegel sokmuştur. Politik kavramlar alanına ilk dahil eden düşünür ise Rousseau'dur. " Marcuse yabancılaşmayı, bireylerin kendi bilinç ve yaratıcı güçlerine, birbirlerine ve kolektif insansal özlerine yabancılaşması ve kendileri üzerinde hakimiyet kurmuş olan, insanı insanlığından uzaklaştıran güçlerin tutuşu haline gelmesi; bireylerin yabancılaşmış varlıklarınca yutulması olarak ele alınmaktadır."⁴

¹ Hüseyin AKYILDIZ, Bireysel ve Toplumsal Boyutlarıyla Yabancılaşma, Süleyman Demirel Ün. İkt. ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, Yıl:1998, sayı:3, s. 163.

² Türker, ALKAN.-Doğu, ERGİL: Siyaset Psikolojisi, Turhan Kitabevi, Ankara. 1980. s.24.

³ Temel, DEMİRER,- Sibel, ÖZBUDUN, : Yabancılaşma, Öteki Yayınevi, Ankara, 1998. 5.39.

Yabancılaşmanın ilk çıkış noktasında, insan obje ile kendisi arasında bir ilişki vardır. Bu ilişki, insanın kendisiyle ilişkisiyle birlikte insan işle özdeşleşmemektedir.⁵ ve Böylece yabancılaşma kavramı tarihsel olarak Marx'ın yaklaşımı olan "emeğin yabancılaşması" kavramına atıf yapılmıştır.

3. YABANCILAŞMAYA İLİŞKİLİ GÖRÜŞLER

Yabancılaşma konusunda çalışan düşünürler, yabancılaşma kavramını sadece bir kavram değil bir eğilim olduğu savını benimsemiştir. Yabancılaşma kavramı, yabancılaşanların bile, başka bir ortamda yaşamaları için, tercihlerinin bulunduğu saptanmıştır.

Yabancılaşma kavramının kökeni, dinsel anlamda kullanıldığını görmek için, kavramı daha çok dinsel anlamda yani "görülmüştür." "Plolinos'un sisteminde, yabancılaşma kavramı, yani kendi varoluşundan ayrı ve tek" ile bütünleşmesi halini tanımlamıştır.

Yabancılaşma kavramının örneği, 18. ve 19. yüzyıllarda, bilimsel olarak eğilinmeye başlanmıştır. Düşünürleri yaşadıkları çağın katı, boş, anlamsız ve yalıtılmış olduğunu düşünürlerdi. Spinoza, Goethe, Shiller, bu yana varoluşçular hep aynı temayı vurgulamışlardır. Devriminden sonraki gelişmelerin ve uluslararası savaşların meydana gelen gelişmelerinde etkili olmuştur.

Yabancılaşma kavramını ilk olarak Hegel kullanmıştır. Ona göre insanlık tarihi aynı zamanda insanın kendi kendine yabancılaşmasıdır.⁶ Marx'ta Hegel'in paralelinde giden insan varlığının giderek gelişmesi, ama aynı zamanda insanın kendi kendine yabancılaşması anlamına gelmektedir. Marx için yabancılaşma, insanın egemen olamamasından ziyade, çevreni bizzat kendisinin kendi öz varlığına yitirmesi olarak tanımlanmıştır.

⁵ Renat. ZAHİR, Sömürgecilik ve Yabancılaşma, Ankara, 1999. s.20.

⁶ Doğu, ERGİL, Yabancılaşma ve Siyasal Katılım, Ankara, 1999. s.10.

⁷ Temel, DEMİRER, Sibel, ÖZBUDUN, a.g.e., s. 10.

⁸ Barlas. TOLAN, Çağdaş Toplumun Bunalımı: Ankara, 1981, s. 145.

kendisi tarafından yaratılmış olsalar bile onun üstünde ve ona karşı olan nesnelerdir. Yabancılaşmış insan dış dünyayı ve kendi varlığını, nesnesinden farklılaşmış özne gibi pasif olarak seyretmekle yetinir.⁹ Marx yabancılaşmayı felsefi kökenlerinden ayırıp, somut gerçekler düzeyinde açıklama içerisine girmiştir.

Hegel'de ise yabancılaşma "mutlak ruhun" yabancılaşması üzerine kurulmuştur. Diyalektik süreç içerisinde mutlak ruhun hareketi, bir yabancılaşma ve yabancılaşmadan kurtulma hareketidir. Hegelci yabancılaşma anlayışında, yabancılaşma marazi değil, doğal bir durumdur. Doğa, insan ve toplum varoldukça, yabancılaşma da varolacaktır.¹⁰

Yabancılaşma kavramı ile ilgilenen bir başka düşünür Feuerbach'da Hegel'in paralelinde yabancılaşma kavramına yaklaşmış ve Tanrı ile insan arasındaki ilişkiler açısından kavramı irdelenmiştir. İnsanın kendi özünü, insan olarak kavraması gerektiğini ve bu yolla yabancılaşmanın aşılacağını belirtmektedir.

Sosyoloji biliminin kurucularından biri olarak kabul edilen Durkheim ise yabancılaşma kavramını daha çok toplumsal içerikli bir olgu olarak ele almıştır. Anomi kavramı ile yabancılaşma kavramını ilişkilendirmeye çalışmıştır.

Durkheim insanın refah, lüks ya da konfor gereksinimlerini sınırlayacak organik ya da psikolojik donanımlardan yoksun olduğunu, bireyin tutkularının yalnızca bireyin dışında ve onun tarafından adil ve meşru kabul edilen bir yetkiyle sınırlanabileceğini savunur. Ona göre bireyin üstünde olan, yetkisini kabul edebileceği tek ahlaksal güç toplumdur."

Durkheim toplumsal bozulma üzerinde durmaktadır. Ona göre toplum bir buhran ya da ani bir zenginleşmeyle sarsıldığında, toplumun bireyin tutkulan üzerindeki denetimi azalır, denetim mekanizmaları bireylerin gözünde meşruiyetlerini yitirirler. Ani toplumsal zenginleşme ya da yoksullaşma anlarında bireylerin toplumsal olarak biçimlenmiş özdenetim yetileri yetersizleşir; dengeler bozulur. Durkheim düzen bozumu ya da anomiyi tutkuların tam da daha disiplinli olmaları gereken bir anda daha az disiplinli olması olarak tanımlamaktadır. Anomi tanımı ampirik sosyolojide yabancılaşmanın temel unsurlarından biri olarak kabul edilmiştir.¹²

⁹ Barlas TOLAN, Çağdaş Toplumun Bunalımı, s. 142.

¹⁰ Barlas TOLAN, Toplumbilimlerine Giriş, 4. Baskı, Murat- Adım Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 284-285.

¹¹ Temel DEMİRER, Sibel ÖZBUDUN, a.g.e., s.27.

¹² Temel DEMİRER, Sibel ÖZBUDUN, a.g.e., s.27-28.

George Simmel yabancılaşmaya ilişkin derin sorunları bireyin, boğucu toplumsal kuvvetlerin yaşam tekniği karşısında varoluşunun özerk savından" kaynaklanmaktadır demektedir. Simmel kitlesel tüketim bireysel kültürün atrofisine ve katkıda bulunmaktadır. Bu gelişme de insanları Simmel yabancılaşmanın para ekonomisi gelişmesinin kaçınılmaz sonucu olduğunu vurguladığı" demektedir.¹¹

Erich Fromm ve Herbert Marcuse ise yönelerek yabancılaşma kavramını açıklamaya günümüz toplumunda küçük veya büyük maddi özelliklerle hizmetler sektöründe çalışanların hırsızlıklarından çok daha büyük bir yabancılaşma olduğunu Marcuse de çağdaş kapitalist toplumu irdelenen beklendiği doğrultuda yabancılaşmayı sona erdirmeye çalışmış olduğunu vurgular.

Yabancılaşma kavramını kurumsal boyutlara indiren görgül araştırmalarla ölçülebilir boyutlara indirgenen Melvin Seeman olmuştur. Seeman yabancılaşma kavramını geliştirmiştir.

3.1.BİREYSEL, TOPLUMSAL VE SİYASAL BOYUTLARIYLA YABANCILAŞMA

Yabancılaşma bireysel, toplumsal ve siyasal boyutları bir olgudur. Altı yüzyıldır kullanılan kavram "14.yv.da" daha çok, dinsel anlamıdır. 15.yv.da koparılması anlamına gelmektedir. Günümüzde çevresiyle, dünyayla ilişkilerin olumsuzluğunu ifade eder.

Sosyal bilimlerde, ne olduğu belirsiz, kavramın çalışma alanı, çağdaş yaşamın popüler kültürü yabancılaşma kavramı, belirsiz bir kavramdır. Yabancılaşmaya ilişkin ortak olan birtakım beklentiler

¹¹ Temel DEMİRER, Sibel ÖZBUDUN, a.g.e., s.29-30.

¹² www.Brillannica.com.

1) Güçsüzlük (Powerlessness): insanın kendi alın yazgısını kontrol altına alamadığını hissetmesi fakat, birtakım dışsal yani, temsilciler, kader, şans veya kurumsal düzenlemeler tarafından alın yazgısının belirlenmesi. 2) Anlamsızlık (Meaningless): Anlaşılabilirliğin azalması veya hayatı amaçsız olarak genellemek, bilgi alanının dışında oluşana bir anlam verememek. 3) Kuralsızlık (Normlessness): Sosyal kuralları yerine getirirken bu kuralları paylaşma taahhüdünün azalışı, bundan dolayı toplumsal kurallardan yaygın sapma, güvensizlik, bireysel rekabetteki denetimsizlik v.b. 4) Kültürel Yabancılaşma: toplumdaki varolan değerlerin kaldırılması. (Örneğin, geleneksel kurumlara karşı entelektüel veya öğrenci ayaklanması) 5) Sosyal Tecrit: Sosyal ilişkilerin dışında bırakılma ya da yalnızlık duygusu. (Örneğin, grup üyelerinin azınlığı arasında) 6) Kendinden uzaklaşma; tanımlanması en güç olan kavram. Bunun tespitinin yolu dışarıdan bireyin gözlenmesidir,

Gerçekte toplumsal yalnızlığın yabancılaşmaya dönüşmesi, bireyin kişiliğinden veya diğer özgül koşullardan değil, ancak genel ve kapsamlı bir toplumsal süreçten kaynaklanabilir. Toplumsal yapının ufalanması yalnızlığı toplum içerisinde yaygınlaştırdığı, ve toplumsal koşullar bireyin toplumsal ilişkilerini geliştirmesini engelleyerek kökleştirdiği durumlarda yabancılaşmadan söz etmek mümkün olacaktır.¹³

Kendine has kişilik ve maneviyat bulma ve geliştirme imkansızlığı dolayısıyla yabancılaşma daima yerine göre ekonomik, yerine göre entelektüel görünümüne arz eder. Sömürge ideolojisi ile sıkı ilişkiye giren gruplarda yabancılaşma açık psikik çatışmalarla ortaya çıkar; Değişime uğramış insanlarda alienasyon tamamıyla entelektüel niteliktedir.¹⁴

Marx'ın kilit kavramı olan yabancılaşma, yalnızca ekonomik, toplumsal veya siyasal ilişkilerdeki bir bozulmanın ürünü ya da sonucu değildir. Yabancılaşma aksine bütün bu ilişkilerdeki bozukluk ve aksamaların sonucunda insanın kendi özüne ters düşmesidir.¹⁵

3.2. YABANCILAŞMANIN BİREYSEL BOYUTU

Bireysel psikolojik bir süreç olan yabancılaşma olgusunun iki temel boyutu mevcuttur. Bunlardan birincisi bireyin özü; diğeri ise bireyin yaşam sürecinde gerçekleştirdiği varlığı. İnsanın özü nedir? İnsanın özü nasıl çarpıtılarak dönüşmektedir? İşte bu sürecin ve bu süreçte etki eden dinamiklerin açıklığa kavuşturulabilir ya da kavuşturulamaz boyutları yabancılaşma olgusunun belirlilik ya da belirsizlik alanlarını ortaya koymaktadır.¹⁶

¹³ Önder ŞENYAPILI, *Toplum ve İletişim*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1981, s.27-28.

¹⁴ Renal ZALIER, a.g.e., s.26.

¹⁵ Barlas TOLAN, *Çağdaş Toplumun Bunalımı*, s.177.

¹⁶ AKYILDIZ, a.g.e., s. 167.

Yabancılaşma kavramı tedrici olarak tanımlanmıştır. Yabancılaşma keskin bir farklılaşmanın geçmişe ait kültürel birikimden habersiz olarak kavramlarını, rüzgânın yönüne göre kazandırmış, yitirmiş demektir.¹⁷

Toplumlar arasında haberleşme ağının kurulmasıyla birlikte bunlardan etkilenen bireyler suni olarak birbirlerinden ayrılabilirler. Bunu yaparken de çağdaşlaşma kabul ederler.¹⁸ Pek çok sosyolog, toplumun değişim uymayı, modern toplumdaki yabancılaşma olarak değerlendirir; öyle ki reklamlar, modern toplumun güdümündeki kamu oyu, bireye gerçek bir bağimsız ve özerk alan bırakmış, yaşamı belirlemeye başlamıştır.¹⁹

Bireysel süreçte yabancılaşma, bireyin yaşamı olmuştur. Freud insanın yanılsamalı bir varlık olduğunu insanın kendi özgür iradesine göre eylemlerini yönlendirmiş gibi algılamak ve göstermek için kullanmıştır. Dolayısıyla bu yanılsamalı bilincin etmiş etkenlerin doğrultusunda ortaya çıktığını yaşam biçimidir.²⁰

Freud ruhsal bozuklukları da içgüdüsel isteklerle gerçek istekler arasındaki farkı görmektir. Ona göre ruhsal bozukluk yetişkin benin boğmuş olduğu ve bu bozulmanın bulunmadığı bir bozukluk türüdür. Yaklaşımına göre yabancılaşmanın nedeni

Genel olarak düşündüğümüzde toplumun varlık olarak toplumda işlevsel olmaya bilmemesi halinde onların üreticileri bu durumu önceden üretici her ne kadar kendi kendine olmasın yabancılaşmaya maruz kalmaz. Bunda d

¹⁷ Naci BOSTANCI, *Kültür ve Değişim*, Ankara, 1990, s.10.

¹⁸ Mustafa ERKAL, *Sosyoloji(Toplum Bilimi)*, Filiz Kitabevi, Ankara, 1990, s.10.

¹⁹ ŞENYAPILI, a.g.e., s.27.

²⁰ AKYILDIZ, a.g.e., s. 168.

²¹ AK YILDIZ, a.g.e., s. 168.

çalışma ekonomisi şartlarını göz önüne aldığımız zaman bir mal olarak nite-lenir ve bu anlamda o malın yabancılaşmasının genel kanunlarına tabi olur. İkincisi; kişi yabancılaşması insan aktivitesinin ürünlerine karşı olarak ken-dinin yabancılaşması gibi algılanmaktadır.²⁴

Bireysel süreçte yabancılaşma kavramı üzerinde en çok duran ve bu noktada sınıflandırmaya giden Seeman olmuştur. Seeman sadece yabancılaşma üzerinde değil anomi kavramı üzerinde de durmaktadır. Ayrıca yabancılaşma kavramını değer yargılarından bağımsız bir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Çünkü "Seeman'a göre yabancılaşmadan söz etmek için ille de sosyalist olmak gerekmez. Seeman böylece amacının sosyoloji ve sosyal psikoloji literatüründeki doyumsuzluk, güçsüzlük, yalnızlık gibi toplumsal kökenli duygusal sorunlara ilişkin kavramlardan hareketle, bir sınıflandırma yapmak olduğunu söyler."²⁵

Seeman'ın bireyin kendini algılaması ve davranışları açısından oluşturduğu yabancılaşma kategorileri şunlardır;

1- Güçsüzlük: Seeman'a göre yabancılaşma tiplerinden ilki güçsü-zlülktür. Güçsüzlük tabiri Marksist bir görüşü ifade etmektedir. İşçiler, karar verme mekanizmasını ellerinde tuttukları için, kendi işlerini ve iş vasıtalarına yabancılaşırlar. Bu şekilde insan kendi iş vasıtalarına hükmetme gücünden soyutlandığı ve kendisini bir vasıta karakterine bırındığı için iş çevresine yabancılaşmış olur. Bu olaylar insanın insana yabancılaşması ile devam eder. İnsanlardan bir kısmı vasıtalara hükmetme şansına sahipken, bir kısmı da vasıta olmaktan kurtulamazlar.²⁶

Güçsüzlük duygusu en basit ifadeyle, bireyin yalnız başına bir şey yapamayacağı, başaramayacağı duygusu olarak tanımlanabilir.²⁷

Güçsüzlük olarak ifade edilen yabancılaşma gerçeğinde üç faktör göze çarpmaktadır. Bunlar;²⁸

- Bireyin kısmen kontrol edebildiği, kısmen de kontrol edemediği dış alem (objektif durum ve şartlar)
- Objektif şartları değiştirme hususunda bireyin bilgisyonunda yer eden sübjektif hüküm (ferdin beklentileri)
- Bireyin, kontrol edemediği objektif şartlar ile kontrol etme hakkına sahip olduğu hususundaki beklentileri arasında tezatın ibaretidir.

²⁴ İsmail DOĞAN, İletişim ve Yabancılaşma (Yazılı Kültürümüzde İlkler), İmaj Yayınları, Ankara, 1997, s.7-8

²⁵ Barlas TOLAN, Toplum Bilimlerine Giriş, s.302

²⁶ Arınan KURTKAN, Genel Sosyoloji, Fikir Kitabevi, İstanbul, 1986.S.301.

²⁷ Barlas TOLAN, Toplum Bilimlerine Giriş a.g.e., 303.

²⁸ Arınan KURTKAN, a.g.e.,302.

Tek bir bireyin beklentileri ile obje arasında büyük bir açık varsa o kişinin baskıya uğrayabilir. Duygusuzlaşma, otoriteleşme amaçlarını alaya alma, siyasi ilgisizlik ve sınıfsal ma, psikoz, geri çekilme ve intihar gibi davranışlar alındığı zaman psikolojinin ve buna bağlı olarak olaylar yaygınlaştığı zaman bu objektif şartların ölçme işlemi artık psikolojinin alanının sosyal psikolojiyi ilgilendirir.²⁹

2- Anlamsızlık: anomide olduğu gibi doğruya inanacağını ve bağlanacağını bilmemesi, karar verme sürecinde, bireyin kendi doğruları ile başkalarının doğrularla çakışmaması, bu duygunun en belirgin göstergesidir. Gerçekte anlamsızlık duygusu bireyin beklentileri anlayamama durumudur.³⁰

Anlamsızlık denilen yabancılaşma kavramının hedefin tek tarafı bir karaktere sahip olması, bireyin kendi beklentileri ve bütünlüğü belirten ortak bir değerle neye inanacaklarını bilememenin verdiği bir duygudur. Çünkü Seeman'a göre "ne zaman bir insanın hususunda kesin fıkirden mahrum durduğu zaman bakımdan bireyin karara ulaşmasında, aslında orsa anlamsızlık şeklindeki yabancılaşma kavramı edebiliriz."³¹

Gerçekten anlamsızlık duygusu toplumsal bir toplumu geride bırakıp, bilgi toplumu bireylerde görülen sosyo-psikolojik bir olgudur. Bu olguda etkisiyle bireylerin bir konu üzerindeki beklentileri olanaksızlaştırmıştır. Toplumsal ve bireysel beklentilerin yansıyan anlamsızlık duygusu bireylerin beklentileri yabancılaştırmıştır. Gerçekten anlam arayışı, bireyin beklentileri ile başkalarının beklentileri arasında çakışmaktadır. İlkçağlardan beri insanlar her şeyi kendilerine girmişler ve bu arayış insanın yaşamı ile devam edecek olan bir arayıştır.

3- Normsuzluk: Seeman yabancılaşma kavramını purkheim'in anomi betimlemesine dayandırmıştır.

²⁹ Arınan KURTKAN, a.g.e., s.303.

³⁰ Barlas TOLAN, a.g.e., s.303.

³¹ Arınan KURTKAN, a.g.e., s.305.

disipline edici etkisi zaafa uğradığında ve kültürel olarak öngörülmuş hedeflerin elde edilebilmeleri için gerekli amaçlarla örtüşmediği durumlarda anomi ve normsuzluğun, kültürel bakımdan meşru olsun olmasın, teknik bakımdan en etkili işlemin, kurumsal olarak öngörülen davranışın yerini alacağı ölçüde gelişeceğini söyleyen Seeman, normsuzluğun anlamsızlık ve güçsüzlük durumuyla ilintili olduğunu belirtir. Seeman'a göre, normsuzluk, beklentilerin, birey açısından verili hedeflere ulaşmada toplumsal olarak onaylanmayan davranışları gerektirecek ölçüde yüksek olduğu bir duruma gönderme yapmaktadır.²²

Sosyal normların toplumda gücünü kaybettiği, yani ferdin davranışları üzerindeki etkisini kaybettiği zaman anomi ortaya çıkmaktadır. Yabancı sosyoloji literatüründeki normsuzluk fikri sosyal şartları, hem de insan ruhunun eseri olan yaygınlaşmış davranış şekillerini kapsayacak ölçüde aşın genişletilmesi, zaman zaman eleştirilmektedir. Yine batılı sosyologların bazılarına göre de insan davranışlarının önceden bilinebildiği ölçüde bireysel değerlerle toplumsal ödüller arasında ki zıtlığı gören insanlar, bunun kaynağını sosyal yapıda bulurlar. Bu da topluma yabancılaşma sonucunu doğurmuştur. Tezadın kaynağını kendinde görenler ise mistisizme yönelmeği tercih etmişlerdir. Batı dünyasına baktığımız zaman, kültürlerinin temelinde hiçbir birleştiricilik özelliği bulunmayan birey, kendi beklentileri ile objektif alemin şartları arasında tezadı gördüğünde ya ihtilalci olup cemiyetteki düzeni kökünden kaldırmaya çalışmış, ya da mistisizme yönelerek kendi iç alemine dalmayı tercih etmiştir. Her iki durumda da bireyin zihninde iç ve dış alem arasında bir yabancılaşma vardır.²³

4- Tecrit Edilme Duygusu (Soyutlanma): yalıtılmış anlamdaki yabancılaşmışlığı, verili bir toplumda tipik olarak yüksek sayılan inanç ya da hedeflere düşük ödül değeri vermeye tanımlayan Seeman, bunun genelde aydınların durumunu betimlemeye kullanıldığını, aydınların popüler kültürel standartlardan kopukluğuna işaret ettiğini belirtmektedir.²⁴

Tecrit edilme duygusu genel olarak toplumsal yalnızlık duygusu olarak ifade edilir. "Bürokratik bir yapı içerisinde üretim ilişkilerinin anonim niteliği, otomasyonun geliştiği fabrikada işçilerin birbirleri ile ilişkilerinin azlığı" ²⁵

Tecrit edilme batılı kaynaklarda, kültüre yenilik getirmek isteyen bireyleri toplumun anlamayarak, bireyin toplumdan soyutlanması hadisesidir.

²² Temel DEMİRER,-Sibel ÖZBUDUN, a.g.e., s.40-41.

²³ Amiran KURTKAN, a.g.c., s.306.

²⁴ Temel DEMİRER,-Sibel ÖZBUDUN, a.g.c. s.41.

²⁵ Barış TOLAN, Çağdaş Toplumun., s.187. ²⁶ Amiran KURTKAN, a.g.e., s.307.

Bu soyutlanma durumu, bireyin yaygın olarak si sonucuna ortaya çıkan durumdur. Yabancılaşma ele alındığı zaman üzerinde önemle durulması

İlk olarak, bütün kültürlerin zamanla değişir. Değişme, birtakım öncülerin kültür şartları da göz önünde bulundurarak yeni içerisine girmelerinden kaynaklanmaktadır. Değişen şartlara göre yeniden ele alınmaları si durumunda, öncüler değil, fakat bu yeni olanmış duruma düşebilirler.

İkinci olarak, yeniliğin niteliği önemlidir. Toplumda yenilik olarak birtakım olumsuzlukları çalışıldığını varsaydığımızda, bu durumda teneleyeceğiz? Bu da üzerinde durulması gereken

5- Kendine Yabancılaşma: Seeman'ın yorumu kendine yabancılaşmadır. Ona göre toplumun koşullarının farklı olması durum şey olmaktır. Güvensizlik, görünüşlere b s sürecine yabancılaşmayla bağlantılıdır, "y davranışın beklenen gelecek ödüllere bağ açıdan, kendine yabancılaşma, bireyin kendi mayıdır."²⁷

İnsanın, insan cinsine, toplumun kendine, kendi cinsine yabancılaşma tipini kendi menfaatleri için bir başka insanı k menfaatleri gereği bir başka toplumu kul biliyorsa bu davranışları kendine yabancı ifade edebilir.²⁸

Bu tür yabancılaşmanın önlenmesi siyasi düzen demokrasidir. Fakat, insanın bunu sağlayan fikirler manzumesi yer et azınlığı ezdiği bir sistem haline gelebilir.²⁹

Tolan, Seeman'ın yabancılaşma "kendine yabancılaşma" ve "güçsüzlük duy

²⁷ Amiran KURTKAN, a.g.c., s.307.

²⁸ Temel DEMİRER,-Sibel ÖZBUDUN, a.g.c. s.41.

²⁹ Amiran KURTKAN, a.g.e., s.308.

³⁰ Amiran KURTKAN, a.g.e., s.308.

Marksist sorunsala fazla yabancı olmayan kavramlar olarak belirtirken, "normsuzluk" ve "anlamsızlık" duygusunu da anomi sorunsalına yaklaştırmaktadır. Tecrit duygusunun ise her iki sorunsal çerçevesinde düşünülebileceğini belirtmektedir.⁴⁰

Seeman ortaya koyduğu yabancılaşma kategorilerini birtakım araştırma ve çalışmalarda kullanmıştır. Bunlardan birinde daha önce Amerikalı işçiler üzerinde uyguladığı bir araştırmayı, 1968 olayları öncesinde Fransız işçilerine uygulamış ve özellikle "güçsüzlük duygusu" ile siyasal ilgi, örgütsel katılma ve siyasal aşırılık arasındaki karşılıklı ilişkileri indelemiştir. Bu dönemde bir sanayi toplumu olan Fransa 'da, özellikle siyasal ilgi ve bilinç düzeyinin gelişmesine karşılık, siyasal katılmanın ve bireylerin toplumsal süreçlerde ve yapılarıdaki kontrol yetkilerinin kısıtlı olması, temel sorun olarak ortaya çıkmıştır.⁴¹

3.3. YABANCILAŞMANIN TOPLUMSAL BOYUTU

Yabancılaşma bireyin toplumsal süreç içerisinde yaşadığı psikolojik bir durumdur. Bu nedenle bireysel gerçekleşmede toplumsal sürecin oynadığı rolün açıklığa kavuşturulması önem arz etmektedir. "Toplum karşısındaki yabancılaşmadan söz edildiğinde vurgulanacak olan nokta insanın kendi toplumsal ilişkilerini denetleme ve yönetme gücünden yoksun olmasıdır"⁴²

Freud'a göre insan tabiatı kötü ve vahşidir. Toplum insanı ehlileştirmeye ve uygarlaştırmaya çalışır. Bu açıdan uygarlık ile baskı; dolayısıyla yabancılaşma arasında doğru orantı vardır. Ancak yeni Freudculara göre, insan tabiatı kötü değildir. Toplumsal bir varlık olan insan, doğası gereği gelişmek, kendini gerçekleştirmek istemektedir. İnsan bunları yapma imkânına ulaşamayınca kötü denen şey o zaman ortaya çıkmaktadır.⁴³

Bir toplumsal varlık olan birey, kendi kendini belirlemede sınırsız bir güce sahip olduğu duygusu ile tam bir güçsüzlük duygusu arasında bocalayıp durmaktadır. Uygarlığın içerisindeki bu ve benzeri çelişen unsurlar, yabancılaşmış kişinin birbiriyle uzlaştırmaya çalıştığı, ancak, bir türü tatmin edici çözüm yolu bulamadığı çatışmalardır. Bu çatışmaları şiddetli şekilde yaşayanlar; özellikle çocukluk yaşantılarında bu gibi çatışmaların etkisini şiddetle duymuş olanlar; bunun sonucu bu güçlükleri aşamayanlar; ya da kişiliklerinden çok şey yitirerek çıkabilenler yabancılaşmışlardır.⁴⁴

⁴⁰ Barlas TOLAN, *Toplumbilimlerine Giriş*, s.303.

⁴¹ Barlas TOLAN, *Toplum Bilimlerine Giriş*, s.304.

⁴² Önder ŞENYAPTI, a.g.e., s.28.

⁴³ Hüseyin AKYILDIZ, a.g.e., s.173.

⁴⁴ Hüseyin AKYILDIZ, a.g.e., s.173.

Toplumsal süreçte bireyi toplumsallaştırarak "modernizasyon" olmuştur. Modernizasyon ile birlikte gelişen bir olgudur. Geleneksel toplum yerine yeni kurumlar oluşturmuş ve bunları modern toplumlar olarak birtakım yeni yapıları ortaya koymuştur. Kendine özgü, geleneksel toplumlarından farklı olarak birtakım yeni yapıları ortaya koymuştur. Geleneksel toplum yapısını değiştiren bir süreçtir. Doğasıyla, toplumu ile uyum halinde olan bir yapıdır. Kendine, çevresine, kültürüne yabancılaşan bir yapıdır.

Özellikle teknolojik imkanların, eğilimlerin, yaşam tarzının, kentlere göç edenlerin, yalnızlık duygusu içerisinde' girmişler, çözümü yoktur, "kentlerde yalnızlaşan bireylerin ilişkilerin hoşgörüsüzlüğü ve toplumsal görünümüdür. Yeni mekanlarda yeni ilişkiler, ilişkileri zorlaştırdığı gibi, bireylerin yalnızlaşmalarına yol açmaktadır. Kentler, kent ortamında daha önce hiç karşılaşmamış, etkileşime girmektedirler. "uygar ilgisizlik" adlandırıldığı davranışla belirlenir. Zaten yabancılaşmadan başka bir şey değildir.

Modern toplumda birey geleneksel toplumdan farklıdır. Çevre baskısından daha az etkilenir. Amaçtan emin değildir ve büyük huzursuzluk yaratan olmak üzere özgürlüğünü bırakarak, değişim geçiren toplumların fertlerine has bir yapıdır. Modern çevre, toplumu atomlarına ayırarak bireyleri topluluğa bağlılık duygusundan yoksun bırakır.

Modernliğin toplumları özgür kılmakla birlikte bireyselleştirme yolunda göstermiştir. İnsanların toplumsallaşması için Modern toplumların temin etmişlerdir. Aynı zamanda modern toplumların ideolojilerinin ve ahlak sistemlerinin "yabancılaşma" ise bireyselleşme olayının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Toplumlar modernleştikçe, tam olarak toplumları belirleyen patolojinin çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır.

⁴⁵ Gülgün TOSUN-Tarju TOSUN, *Türkiye'de Kentleşme Süreci*, İdaresi dergisi, Cilt: 28, sayı:4, Aralık 1995, s.50.

⁴⁶ Orhan TÜRKDOĞAN, *Değişme, Kültür, sosyal çözüm*, İstanbul, 1968, s.78.

⁴⁷ Peter BERGER, -Brigitte BERGER- Hansfried KELLER (Cevdet Cerit), Pınar Yayınları, İstanbul, 1995, s.218.

boşanma, intihar, akıl hastalığı gibi bir artış görülür. Bu eğilimin altında yatan neden şudur; bir yandan, en yakın çevre içinde bireyler arasında kurulan sıkı bağlar bireylerin milyonlarca kutsal kesimden kent bölgelerine doğru göç ettikçe gevşemekte, diğer yandan da geleneksel toplumlara özgü kurallara uygun davranılması ve yaptırımları etkinliği zayıflamaktadır. Genel anlamda ferdin bu yalnızlaştırılması yabancılaşma olmaktadır.⁴⁴

Siyasal yabancılaşmaya giden süreçte toplumsal yabancılaşmanın öneminin iyi anlaşılması gerekmektedir. Yabancılaşma bireyde başlayan, toplumsal süreçte devam eden ve siyasal süreçte de ifadesini bulan önemli bir hadisedir.

Erich Fromm, yabancılaşma bağlamında özyapı ile toplumsal özyapı arasında önemli bir bağ kurmaktadır. Her toplum nesnel koşulların; yani üretim biçimlerinin zorunlu kıldığı belli biçimde yapısalıdır. Bu çerçevede her toplum ancak kendi özyapısı içerisinde varolabilir. Toplumsal özyapı bireylerin çoğunda ortak baskı alanları yaratır. Fromm bu alanları bilinç dışı olarak belirtmektedir. Bireylerde bastırılmış ortak öğeler, toplumsal özyapının üyelerinin bilincine varmasına izin vermeyeceği içeriklerdir. Bu içeriklerin bilincine varılmasının engellenmesi bir yığın kurgunun kabul ettirilmesiyle kolaylaşır. Bahsedilen bu kurgular birtakım ideolojilerdir. Bu ideolojiler insanlara, çocukluktan itibaren aile, okul, çeşitli öğretim kurumları, basın-yayın organları tarafından işlenir ve bu şekilde insanların beyinleri yıkanır ve insanlar tüm bunların kendi düşünce ve gözlemlerinin sonucu olduğunu sanırlar.⁴⁵

Bir topluluğun yerleşmiş kültürel yapısını değiştirmek ya da bir bireyin ideolojisini değiştirmek veya yönlendirmek oldukça güç bir hadisedir. " Bir topluluk üyelerinin geleneksel kültür değerlerinden kopabilmeleri için, bu değerlerin artık geçerliliğini yitirdiğinin ve başka birtakım değerlerin onlardan daha üstün olduğunun bilincini vermek gerekir. Bu olay karmaşık bir girişimdir. Böyle bir girişimin önderliğini, spontane önderler denilen, aydın, gazeteci, üniversite üyesi, siyaset adamı gibi kişiler yaparlar."⁴⁶

Toplumsal yabancılaşma sürecinde ilkeler ve ahlaki kurallar toplumsal bir matrise sahiptir, çoğunlukla toplum tarafından yayırlar. Birey, kendisiyle, başkalarıyla ve çevresindeki dünyayla olan ilişkilerini düzenleyen bir grup, toplum ve bir kültür içerisinde yaşar. Duyguları, istek ve düşünceleri, konuşma yetisi, gerçeği algılayışı, gerçekliğin ne olduğuna dair kendisinin oluşturduğu gerçeklik kavramı, çoğu zaman toplumun değer yaklaşım siste

mi tarafından belirlenir.⁴⁷

Toplumsal ilkeler ve değerler, özelleştirme yoluyla insan ruhunun bir toplumun ondan beklediği seçimleri yansıtır. Toplumun gerçekleşmesine izin verdiği inşaatçı bir potansiyel arasında bir zıtlık olan insan istekleri, özellikleri ve amaçları ile doğmaktadır. İnsanın varoluşsal yabancılaşma bu durum Toplumsal Yabancılaşmanın da ne

Fromm'a göre toplumsal yapı, soğuk egemen olan fikir ve idealler arasında bir kültürel ve nesnel koşullar dingin kaldığı sınırdır.ancak dış koşulların geleneksel toplumsal değişmesi halinde; sözü edilen özyapının işlevi Bu süreçte yaşanan toplumsal şaşkınlık, güvensizlik sal yabancılaşmanın ifadesi olan anomie kav

Yabancılaşma kavramının bireyselleştirme süreçte devam ettiğini görüyoruz. Yabancılaşma Dolayısıyla birtakım ideolojilerin benimsenmesi görünmemektedir. " insansal bir toplum düzlemi bireylerin biyolojik ve fizyolojik olarak varlığını sürdürmesi nedeniyle, bireylerde ruhsal iç çatışmalarla varlığını yine devam ettirecektir. Bu koşullar için uygun bir toplumsal ortam anlamına ge

3.4. YABANCILAŞMANIN SİYASAL

Tarihsel olarak yabancılaşma kavramı kuramı dünya yazınında birkaç yüzyıldır yer almaktadır. Yabancılaşma kavramı yapıtlarında işlenen yabancılaşma laik felsefeye alanına Marx ile girmiştir. Bu düşünürleri siyaset bilimci tarafından incelenmiş girmiştir.Türkiye'ye baktığımızda yabancılaşma kavramı ile ilgili çalışmalara çok

Yabancılaşma kavramının toplumu

⁴⁴ Orhan TÜKDOĞAN,a.g.e., 78.

⁴⁵ Hüseyin AKYILDIZ, a.g.e., s.173-174.

⁴⁶ Maurice DUVEROIER, Siyaset Sosyolojisi, Çev.(Şirin Tekeli), Varlık Yayınları, 4.Basım, İstanbul, 1995, s.83

⁴⁷ Walter WEISSKOPF, Yabancılaşma ve İktisat, Çev.1996, s.27.

⁴⁸ Walter WEISSKOPF, a.g.e., s.28.

⁴⁹ Hüseyin AKYILDIZ, a.g.e., s.174.

⁵⁰ Hüseyin AKYILDIZ, a.g.e., s.175." Wright MILLS, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974, s.425.

derece etkili olduğu açıktır. Siyasal yabancılaşma kavramı bireyin kendisi if, siyasal çevresi arasında meydana gelen kopma ya da uzaklaşma süreci olarak ele alınabilir. Bu nedenle buradaki kilit kavramın siyasetten uzaklaşma olduğunu ifade edebilirsiniz, siyasal yabancılaşma kavramı daha çok siyasal katılma ile ilişkili olarak "siyasetten uzaklaşma, apolitiz olma" kavramları çerçevesinde ele alınmaktadır.

Siyasal yabancılaşma kavramının tarihsel sürecine baktığımızda bu kavram üzerinde duran düşünürlerden biri Wright Mills olmuştur. Mills, siyasal yabancılaşma kavramını daha çok sosyolojik değişkenlerle açıklamaya çalışmıştır. Bunun için kitle toplumu- kamu toplumu ayırımından hareket etmiştir.

Mills'e göre kamu toplumunun özellikleri şu şekilde belirlenebilir:-⁵⁴

- Toplum hayatında çok sayıda bireyler kanaat, görüş ve düşüncelerini ifade edebilmeli ve diğerlerinden de onların görüş, kanaat ve düşüncelerini öğrenebilmelidir.
- Toplumda kişilere, kendilerine yöneltilen bir görüş, düşünce ve kanaate karşı, kendi görüş ve kanaatlerini anında, etkin bir şekilde açıklayıp cevapta bulunma ve bunu kapalı kapıların ardında bir küçük gruba değil, tüm kamuya açık olarak gerçekleştirebilme hakkı verilmeli, toplumdaki kamuoyu açık tartışmalarla oluşturulmalıdır.
- Toplumun o anki otorite sistemine bile karşı düşse, bu kamuoyuna uygun etkin bir eylemde bulunabilme olanağı hazırlanmalıdır.
- Toplumdaki, yetkili kurum ve resmi makamlar, serbestçe oluşmasına saygı gösterdikleri kamu oyu ve kamu üzerinde örtülü yollardan nüfuz kurmaya kalkışmamalıdır.

Mills Kitle toplumunun özelliklerini ise şu şekilde belirlemiştir:⁵⁵

- Başkalarının fikir, düşünce ve kanaatlerini dinleyenlerin çok; buna karşılık kendi fikir, düşünce ve kanaatlerini ifade edebilenlerin az olduğu, tamamen bir soyutlama ve toplama bireyler yığını durumuna indirgenen, kamu kitle haberleşme araçları ile etkilenip biçimlendirilen bireylerin çok olduğu bir toplumdur.
- Kitle haberleşmesinin örgütlenme biçimi bireylerin anında ve etkinlikle yanıtta bulunmalarına imkan vermemektedir.
- kamu oyunun oluşmasından sonra, kamu oyunun kendini realize etmesi için kamunun girişmesi gereken, bu eylem kanallarını örgütleyen ve

⁵⁴ Wright MILLS, İktidar Seçkinleri, Çev. (Ünsal Oskay), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974, s.425.

⁵⁵ Wright MILLS, a.g.e.,s.425.

kontrolü altında tutan resmi makamlarca yönetilmektedir.

- İktidar kurumları karşısında kitlelerin etkisiz kalmamıştır. İktidar kurumlarının ve resmi makamların seler kitleler üzerinde açık ya da örtülü baskı ve tehdit kişilerin karşılıklı ve özgür tartışma yoluyla karşılaştıkları daha oluşmadan önlenmek istendiği ve

Görüldüğü gibi Mills, kitle toplumu kavramı sürecinden yoksun bırakılarak, siyasal süreçten indirilmeye çalışıldığını, dolayısıyla kamuoyu katılamayan kamunun siyasal sürece yabancılaşmaktadır.

Mills insanlar arasında birincil etkiyi Bu da bireyleri umutsuzluğa iter. Anık o tabakaları oluşturduğu bu tür toplumları seçkinlerden meydana gelen oligarşiler indirilebilmektedirler. Günümüzün etkin şirketler, erişilmesi güç devlet aygıtı ve yordudur. Bir yandan bunların, bir yandan oligarşinin baskıları altında kalan birey, kendini güçlü hissetmesini sağlayacak aracı nedeniyle kitle toplumunda birey için gerçek siyasal mücadele olanağı kalmamıştır. Bugün yerini, tepeden yönetim almış, altlarda gelmiştir.⁵⁷

Siyasal yabancılaşma bireyin siyasal sistemi değerlendirdiği şekline göre o bu olayı kesin şekilde birbirinden ayırarak değerlendirmesini ve kültürel olguları etkileyecektir. Bu nedenle siyasal yabancılaşma birbirinden ayırmak zor görmektedir.

Siyasal yabancılaşma bireyin siyasal aktörlere karşı olumsuz tavır takınması, siyasete ilgisiz hale gelmesidir. "Yeni demokrasilerinin ortak sorunu haline gelmiş siyasal yabancılaşma eğilimi başlamıştır"⁵⁸

⁵⁷ Bülent TOLAN, Çağdaş Toplumun Bunalımı, s.164.

⁵⁸ Deniz BAYKAL, Siyasal Katılma: Bir Dönüşüm, İstanbul, s. 102.

Günümüzde artık siyasal partiler birçok etkene bağlı olarak hem partilere hem de seçmenlere bıkınlık vermekte, seçmenlerin ve partinin aktif eylemcilerinin partiye karşı tavır alışları pozitif bir özdeşleşmekten ziyade, uysal bir kayıtsızlığa veya sadece taktik icabı destek vermeye doğru yönelmekte, partilere duyulan güven zayıflayarak, yerini Kamusal Kayıtsızlık almaktadır. Bunun nedeni de Habermas'ın ifadesiyle depolitizasyon, yani toplumsal yaşama ilişkin değerlendirmeler dışında alınmaya başlanması, toplumsal varoluşa siyasal anlam atfetmenin arka plana atılarak, bireylerin siyaseti kendi dışında gelişen bir olgu gibi değerlendirmesi, onu sıradan bir taraftar gibi izlemesidir.³⁹

Günümüzde siyasal yaşamın temel unsuru demokrasinin vazgeçilmez şartı olan seçimlerin de kitlelerin gözünde bir anlam ifade etmediği belirtilmektedir. "Günümüzde, seçimlerde seçmenlerin oyunu onların konumu, dolayısıyla da çıkarları belirler ve genellikle oylarda büyük bir durgunluk vardır, bağlılık, gelenek ya da çıkar gereği bir partiye oy verilir, üstelik siyasal seçim değişiklikleri belirgin bir genel çıkar görüşüne dayanmaz. Siyasal yaşamı gözlemleyenlerin birçoğu, seçimlerin siyasal bir seçimden çok siyasal bir reddi dile getirmeye araç olduğunu söylerler. Seçim bir tercihin anlatımından çok bir cezadır."⁴⁰

Modernleşme olgusu da Goffman'ın işaret etmiş olduğu "uygar ilgisizliği" ortaya çıkarmıştır. Sergilenen ilgisizlik kayıtsızlık değildir. Daha çok, kibar yabancılaşma olarak adlandırılabilir olan şeyin dikkatlice yönlendirilen bir gösterimidir. Uygar ilgisizlik modern ortamlarda, yabancılarla karşılaşmalarda söz konusu olan görünür bağlılıkların en temel biçimidir.⁴¹

Modern toplumda bürokrasiden kaynaklanan hoşnutsuzlukların kapsamı da çok genişlemiştir. Bürokrasinin en güçlü yerleştiği alan politikadır ve bu hoşnutsuzluklar bu alanda da vardır, ideolojik ve kurumsal karakterlerinden bağımsız olmak üzere gelişmiş sanayi toplumlarında insanlar, ve hatta bunun daha da ötesinde bilgi toplumunda insanlar, giderek gözle görülebilir bir hal alacak şekilde politika ve sembollerine yabancılaşmışlardır. Geniş halk tabakaları için siyasal yaşam, anonim, anlaşılabilir ve yabancı olmuştur.⁴²

* 1970'lerin sonlarından beri, modern çağın oluşturduğu siyaset alanının tüm yapı taşları sarsıldığından bazıların tam bir erozyona uğradığından söz edilmektedir. Yönetilenlere de belli bir siyasal ilgi, duyarlılık ve katılım işlevi

³⁹ Tanju TOSUN, *Türk Parti Sisteminde Merkez Sağ ve Merkez Solda Parçalanma*, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999, s.35.

⁴⁰ Alain TOURAINE, *Demokrasi nedir?*, Çev.(Ölçay Vural), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997, s.170.

⁴¹ Anthony GIDDENS, *Modernliğin Sonuçları*, Çev.(Ersin Kuşdil), Aynnı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 76.

⁴² Peter BERGER, -Brigitte BERGER,- Hansfried KELLNER, a.g.e., s.202.

yükleyen bu gereklilik üzerine inşa edilen kurum ve kuruluşları yönetilenlerin uzaklaşmalarından, giderek apolitikleşme

Yabancılaşmanın siyasal boyutu okuduğu gibi bireyin veya toplulukların etmektedir. Modern toplumun ürünü olarak giderek azaldığı, bir apolitikleşmenin ort

SONUÇ

Yabancılaşma günümüz modern sorunlarından biridir. Yabancılaşma birey ve toplum arasında da kendini gösteren bir hadisedir. Modern toplumun ürünü olarak giderek gelişmesi, otomasyon insanı yabancılaştırmıştır.

Tarihsel süreç içerisinde birçok toplum üzerinde durmuştur. Fakat kavramın belirlenmesi mümkün olmamıştır. Çünkü yabancılaşma psikolojiden sosyolojiye ve siyasete değin birçok çalışma alanında yabancılaşma kavramı kullanılmıştır.

Bir insanın neye yabancılaştığını belirlemek mümkün değildir. Çünkü yabancılaşma kavramı, böyle olmakla birlikte etkisi bir toplumda kültürel değerler erozyonuyla beraber yabancılaşmanın da bir sonucu olarak görülmektedir. Yabancılaşmış insanların sayısının çokluğu, özellikle genç nesilde daha da artmaktadır. Özellikle genç nesilde yabancılaşmanın kaynağına neden olabilmektedir.

Şunu da unutmamak gerekir ki yabancılaşma toplumsal örgütlenmenin ve kurumsallaşmanın bir sonucu olarak görülmektedir. Modernleşme, kentleşme ve sanayileşme yabancılaşmaya yol açarak yabancılaşmanın önüne geçilebilmesi bu noktada mümkün değildir. En az indirilmesinin yolları aranabilir.

KAYNAKÇA

AKYILDIZ, Hüseyin, *Bireysel ve Toplumsal*

⁴³ Ömer LAÇIKER, *Çağdaş Siyasetimizden Postmodernliğe*, s.8-9.

- Süleyman Demirel Ün. İkt. ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, Yıl: 1998, sayı: 3.
- ALKAN, Türker-ERGİL, Doğu: Siyaset Psikolojisi, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980,
- BAYKAL, Deniz, Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi, A.Ü.S.B.F. Yayını, Ankara, 1976.
- BERGER, Peter-BERGER, Brigitte-KELLNER, Hansfried, "Modernleşme ve Bilinç" Çev. (Cevdet Cerit), Pınar Yayınları, İstanbul, 1995.
- BOSTANCI, Naci, Kültür ve Değişme, Ankara, 1995.
- DEMİRER/Temel- ÖZBUDUN, Sibel: Yabancılaşma, Öteki Yayınevi, Ankara, 1998.
- DOĞAN, İsmail, İletişim ve Yabancılaşma (Yazılı Kültürümüzde İlkler), İmaj Yayınları, Ankara, 1997.
- DUVERGER, Maurice, Siyaset Sosyolojisi, Çev.(Şirin Tekeli), Varlık Yayınları, 4.Basım, İstanbul, 1995.
- ERGİL, Doğu, Yabancılaşma ve Siyasal Katılma, Olgaç Yayınevi, Ankara, 1980,
- ERKAL, Mustafa, Sosyoloji(Toplumbilim), Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986.
- GIDDENS, Anthony, Modernliğin Sonuçları, Çev.(Ersin Kuşdil), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1994.
- KURTKAN, Amiran, Genel Sosyoloji, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986.
- LAÇİNER, Ömer, Çağdaş Siyasetimizden Postmodern Post Kavgasına, Birikim Dergisi, Nisan 1999.
- MILLS, Wright, İktidar Seçkinleri, Çev.(Ünsal Oskay), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974,
- TOLAN, Barlas, Çağdaş Toplumun Bunalımı: Anomi ve Yabancılaşma, A.İ.T.Ü. Yayını, 2.Baskı, Ankara, 1981.
- TOLAN,Barlas, Toplumbilimlerine Giriş, 4.Baskı, Murat-Adım Yayıncılık, Ankara, 1996.
- TOSUN,Gülğün- TOSUN, Tanju, Türkiye'de Kentleşme siyasal yapılanma ilişkisi. Amme idaresi dergisi. Cilt: 28, sayı:4, Aralık 1995.
- TOSUN, Tanju, Türk Parti Sisteminde Merkez Sağ ve Merkez Solda Parçalanma, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999.
- TOURAİNE, Alain, Demokrasi nedir?, Çev.(Olca Vural), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.
- TÜRKDOĞAN, Orhan, Değişme, Kültür, sosyal çözülme, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1988.
- ŞENYAPILI, Önder, Toplum ve İletişim, Turhan Kitabevi, Ankara, 1981.
- WEISSKOPF, Walter, Yabancılaşma ve İktisat, Çev.(Oya Köymen), Anahtar Kitaplar, İstanbul, 1996
- ZAHİR, Renat, Sömürgecilik ve Yabancılaşma, Çev. (Bayram Doktor), İnsan Yayınları, İstanbul, 1999,

Azerbaycan Cumhuriyeti "Ter
İgtisad elmleri na
Hacizade Elşen Mah

Yeni geosiyasi gerçeklil
emekdaşlıg perspe

Giriş

Neft-gaz resursları son 150 ilde fa
tehniki nailiyyetleri, social tceggini, tehn
amil kimi hem de cemiyetin inkişafının
olduğunu nümayiş etdirmesidir. Işık ve işle
mekanizmlere heyat veren neftin, doğal gaz
mesi yeni bir zamanı - karbohidrogen crasını
Dünya iktisadiyyatının indiki merhelesinde
sosyal-iktisadi dirçelişi bu resurslarız tesevvü
doğuran başka bir hal ise tebiî resursların
beraberliklc bağlıdır. Bele megam dolgun
mehdudiyyetler yaradır. Feget negliyyatını,
derinleşen integrasiya tebiî ehtiyatlar amilin
Diğer terefdən müasir merhelede büyük s
dağılması enerji resurslarının paylanışında ferg
bağlı dünya birliyinde ayrıca temsil olunan
potensiyalı ile seçilen 5 müstegii türk dilli döv
nehenk neft-gaz ehtiyatlarının aşkarlanması er
energetik sistemini daha ciddi deyişi kliklere

Yaranmış yeni geosiyasi vaziyet, tüt
lanan tebiî ehtiyatların garşıhgh faydalı
birlçirdilmesinin semereliyi, onun dünya